

Lepo antikapitalistisena vastarintana ja mustan feminismin perinne

EMMA KASKINEN

ABSTRAKTI Artikkelissa analysoin Black Power Naps -taideprojektin antikapitalistista levon politiikkaa yhdysvaltalaisen mustan feministiteoreetikko Jennifer Nashin kehittämän rakkauspolitiikan näkökulmasta. Lähtökohtana on havainto siitä, että samalla kun länsimainen antikapitalistinen ajattelu nojaa yleisesti marxilaiseen ajatusperinteeseen, on mustaa feminismiä tulkittu painottaen sen näkökulmien sisällyttämistä kapitalistisiin tekemisen tapoihin. Esitän, että mustan feminismin antikapitalistisiin juonteisiin tutustuminen auttaa monimuotoistamaan ajatusta länsimaisen antikapitalistisen ajattelun genealogioista. Käytän aineistona Black Power Napsin nettisivuilta ja projektin teoksia esitelleiden instituutioiden sivuilta keräämääni tekstimateriaalia. Analyysitapa seurailee media- ja sukupuolentutkija Katariina Kyrölän teoreettisetodologista tapaa tulkita musiikkivideoita osana feminististä tiedontuotantoa.

ASIASANAT *musta feminismi, antikapitalismi, Black Power Naps, rakkauspolitiikka, lepo*

Tässä artikkelissa tulkitseen taiteilija-aktivistien Fannie Sosan ja Navild Acostan perustaman projektin Black Power Napsin taidetta Jennifer Nashin (2013; 2019) kehittämän rakkauspolitiikan näkökulmasta ja sen jatkajana. Rakkauspolitiikka perustuu Nashin tulkintaan rakkauden teoretisoinnista mustan feminismin perinteessä ja toimii poliittisena ehdotuksena vaihtoehtoisten yhteisöjen luomiseksi.

Black Power Naps -projektin keskiössä on rasmin vaikutus unen jakautumiseen (Black Power Naps n.d.). Sitä ohjaavat kokemus ja tutkimustieto siitä, miten etenkin mustat ihmiset

nukkuvat Yhdysvalloissa valkoisia vähemmän (Johnson ym. 2019, 83). Black Power Napsin taiteilijat eivät itse suoraan sijoita työtään mustan feminismin jatkumoon, mutta esitän, että Black Power Naps syventää ymmärrystä siitä, mitä musta feministinen antikapitalistinen rakkauspolitiikka voisi tässä hetkessä tarkoittaa ja millaisia muotoja se voisi toiminnaksi käännettynä ottaa. *Musta* on Black Power Napsin työssä usein toistuva attribuutti, mutta ryhmä kutsuu kokemukselliseen piiriinsä myös esimerkiksi latinoja sekä yleisesti ei-valkoisiksi ja näin ”toisiksi” rodullistettuja ihmisiä. Käytän artikkelissani

sanaa ”musta” siten kuin se on ymmärretty Yhdysvaltojen kontekstissa, jossa sillä yleensä viitataan afroamerikkalaisiin ihmisiin ja heidän poliittiseen tilanteeseensa (Collins 2001, 12–14). Tämä poikkeaa sanan historiasta esimerkiksi Britannian kontekstissa, jossa ”musta” syntyi 1980-luvulla yleiskäsitteeksi, jolla kuvattiin ei-valkoisten ihmisten rasismikokemuksia (Arya 2012, 557–558). Suomessa termi ruskea on levinnyt mustaa yleisemmäksi ei-valkoisten kokemuksia kokoavaksi kattokäsitteeksi laajalti Koko Hubaran ja Ruskeat Tytöt Median tekemän työn myötä.

Black Power Napsin taiteentekemistä on tarkasteltu tutkimuksessa aiemminkin. Esimerkiksi teatterintutkija Danielle Drees (2020; 2021) on tutkinut Black Power Napsin esitystaidetta osana laajempaa ilmiötä, jota hän kutsuu nukkumisen teatteriksi. Hän on analysoinut nukkumisen teatterin esiin nostamia aiheita ja toimintamahdollisuuksia feministisen analyysin ja uusintavan työn näkökulmista. Antikapitalismin ja rampateorian (*crip theory*) näkökulmasta Black Power Napsin taiteesta ovat kirjoittaneet sukupuolentutkija Tala Khanmalek sekä runoilija-aktivisti-tutkija heidi andrea restrepo rhodes (Khanmalek & rhodes 2020; rhodes 2021). Rhodesin (2021, 265) mukaan lepäily ei ole pakoa todellisuudesta tai selän kääntämistä politiikalle. Sen sijaan se on aktiivista kieltäytymistä talouspoliittisesta järjestelmästä, joka vaatii jokaisen tekemänsä tuottavan lisäarvoa ja mitataa arvoamme sen mukaan, kuinka siinä onnistumme (mt.).

Rhodesin tavoin ymmärrän Black Power Napsin ehdottaman levon passiivisen vetäytymisen sijasta aktiivisena kieltäytymisenä. Taidehistorioitsija Josie Roland Hodsonin (2021) tutkimuksellista näkökulmaa seuraten kiinnitän huomiota siihen, miten rasismin jatkumot vaikuttavat unen ja lepäilyn mahdollisuuksien jakautumiseen. Laajennan tähänastista tutkimusta Black Power Napsista yhdistämällä heidän toimintansa mustan feminismin antikapitalistiseen perinteeseen. Keskityn ensisijaisesti yhdysvaltalaiseen mustaan feministiseen nykytutkimukseen.

Mustan feminismin politiikat

Black Power Napsin taiteen tekemistä motivoi levon mahdollistaminen rasismissa myöhäiskapitalismissa. Myöhäiskapitalismin käsite kuvaa kapitalismin nykyistä muotoa historiallisen kehityksen tuloksena, mutta siihen liittyy myös toiveikkuutta: myöhäisyyteen sisältyy ajatus nykyisen talouspoliittisen järjestelmän päättymisestä ja mahdollisuudesta jollekin uudelle. Myöhäiskapitalismikäsitteeseen on vaikuttanut etenkin taloustieteilijä Andrea Fumagallin ja muiden (2019) muotoilema biokapitalismin ajatus, jonka mukaan nykyinen kapitalismin muoto on alistanut koko elämän lisäarvon tuottamisen logiikalle. Lisäksi näkökulmaani on vaikuttanut ymmärrys kapitalismin rodullisuudesta (esim. Gilmore 2007; Hodson 2021; Issar 2021a; 2021b; Quijano 2007).

Suomenkielisissä keskusteluissa antikapitalistista politiikkaa ja palkkatyöstä kieltäytymistä on lähestytty erityisesti italialaiseen autonomi-marxilaiseen perinteeseen nojaten. Samalla mustan feminismin käsitteistöä on niin Suomessa kuin kansainvälisestikin tulkittu painottaen sen näkökulmien sisällymistä kapitalistisiin rakenteisiin ja tekemisen tapoihin. Esimerkiksi mustan feminismin radikaalissa perinteessä kehitetty intersektionaalisuuden ajatus on vakiintunut keskeiseksi periaatteeksi niin valtioiden tasa-arvo-puheessa (Räsänen 2020) kuin esimerkiksi mainonnassakin (Sobande 2019), mikä on johtanut käsitteen järjestelmäkriittisen potentiaalin osittaiseen kyseenalaistamiseen (Nash 2013; Puar 2007; 2012). Mustan feminismin keskeisten käsitteiden ja ajattelijoiden tausta sosiopoliittista järjestelmää perin pohjin kyseenalaistavissa liikkeissä tulee näin helposti ohitetuksi ja niiden antikapitalistinen teoria sivuutetuksi kriittisessä tutkimuksessa. Useat mustat feministiteoreetikot ovat ilmaisseet huolensa siitä, että uusliberaaleilla akateemisen kilpailun markkinoilla musta feminismi nähdään identiteettipoliitiikkaan ja muihin vanhentuneina pidettyihin näkökulmiin kytkeytyvänä ja siten jonain, minkä ohi aika on ajanut (King 2015; Nash 2019). Näitä taipumuksia vastaan analysoin mustan yhdysvaltalaisen nykfyfeminismin antikapitalistista antia.

Lähestyn Black Power Napsin taideprojektia osana mustaa feminististä tiedontuotantoa. Tässä näkökulmani seurailee media- ja sukupuolentutkija Katariina Kyrölää (2017), joka tarkastelee musiikkivideoita luovana mustan feminismin ajatteluna ja kysyy, millaisia vapautumisen strategioita ja ymmärryksiä ne ehdottavat marginalisoiduille. Patricia Hill Collinsin viitaten Kyrölää huomauttaa, että perinteistä valkoisten miesten dominoimaa tiedontuotantoa haastaakseen tulee muutkin ilmaiset tavat kuin akateeminen kirjoittaminen huomioida teorianmuodostuksena (Kyrölää 2017, 1; Collins 2000). Tällöin tutkimuksellisen luennan tehtäväksi muodostuu erilaisen ajattelun kehysten, teorioiden ja käsitteiden välisten yhteyksien korostaminen tai luominen (mt. 3). Toisaalta esimerkiksi musta feministifilosofi ja kirjoittaja Sharon P. Holland (2012, 88–89) on kyseenalaistanut tavan tulkita mustan feminismin teoksia generarajoista piittaamatta. Esimerkiksi mustien lesbofeministien sosialistisen kollektiivin Combahee River Collectiven poliittista manifestiä (2011/1977) on sommiteltu mustan feminismin anniksi ja lisäksi valtavirran feministiseen teoriaan – sen sijaan, että olisi suoraan tartuttu mustien feministien teoreettiseksi tarkoitettuihin kontribuutioihin (Holland 2012, 88–89). Keskusteluttamalla Black Power Napsin taiteessaan rakentamaa politiikkaa mustan feministisen nykyteorian kanssa tarkoitukseksi on olla nostamatta akateemista tiedontuotannon tapaa lähtökohtaisesti muita arvokkaammaksi. Sen sijaan tarkastelen eri tiedontuotannon muotojen välillä tapahtuvaa liikettä. Kysyn: miten Black Power Naps osallistuu levon ehdotuksellaan mustan feministisen, antikapitalistisen rakkauspolitiikan jatkumoon ja sen luomiseen?

Esitän, että mustan feminismin antikapitalistisiin juonteisiin tutustuminen auttaa monimuotoistamaan ajatusta länsimaisen antikapitalistisen ajattelun genealogioista. Mustat feministit ovat kyseenalaistaneet taipumusta hyödyntää mustien feministien työtä välineellisenä eettisyyden takaajana ja oikotienä parempaan tutkimukseen, jolloin mustan feminismin poliittinen anti kaventuu parannus- ja opetustyöksi (Cooper 2015, 12–16; Nash 2019, 16). Pyrin välttämään

tällaista mustan feminismin tulkintaa pitämällä sen näkökulmat ja tavoitteet keskiössä, vaikka peilaankin niitä muiden kapitalismin teoreetikoiden analyysiin ja kritiikkiin.

Seuraavaksi paneudun Nashin muotoilemaan rakkauspolitiikkaan, minkä jälkeen tarkastelen niitä myöhäiskapitalismin piirteitä, joita Black Power Napsin taiteentekeminen kritisoi ja joita heidän lepäilynsä haastaa. Tämän jälkeen kuvaan analysoimani aineiston ja siirryn Black Power Napsin työn analyysiin. Kiinnitän huomioni erityisesti kapitalismin nykytilan kuvaukseen ja mustan feministisen rakkauspolitiikan näkökulmiin.

Jennifer Nashin rakkauspolitiikka

Jennifer Nashin (2013; 2019) rakkauspolitiikka perustuu rakkaudelle annettuihin poliittisiin merkityksiin mustan feminismin perinteessä. Varhaisessa rakkauspolitiikan ajattelussaan Nash kyseenalaistaa identiteettipolitiikan kriittisen voiman, minkä sijaan hän korostaa affektia ja erityisesti rakkautta yhteisöjä yhteen liimavina asioina. Hänen mukaansa identiteettipolitiikassa on ongelmallista olemuksellistaminen ja siihen sitoutuvassa intersektionaalisuudessa erityisesti mustan naiseuden käsittely symbolisena alistettujen kategoriana. (Nash 2013.) Identiteetin korostaminen mahdollistaa politiikan kesyyntymisen osaksi liberaalia erojen hallintaa, mikä on sukua valtion kurinpidollisille toimenpiteille ja sen rasistisen profiloinnin kaltaisille toiminnolle (Nash 2013, 13; vrt. Puar 2007; 2012). Nashin kritiikin mukaan identiteettipoliittiset pyrkimykset ylläpitävät olemassa olevia identiteetin kategorioita ja voimassa olevaa poliittista järjestelmää, koska ne määrittävät toimijat niiden mukaisiksi (Nash 2013). Nashin näkökulman voi myös rinnastaa perinteiseen marxilaiseen identiteettipolitiikan kritiikkiin, joka tiivistyy huoleen siitä, että luokkakamppailu pirstaloituu pieniksi, toisistaan erillisiksi kamppailuiksi, jotka pyrkivät kulttuuriseen tunnustukseen taloudellisen uudelleenjaon sijasta (Collins & Bilge 2016, 123–131; Issar 2021b, 50–52). Nash (2013) viittaa identiteettiin ”itsen

rajoitteena”, jonka ylittämiseen hän kehottaa, jotta poliittinen yhteistyö mahdollistuisi.

Myöhemmässä ajattelussaan Nash (2019) ehdottaa, että esimerkiksi identiteettipoliitikkaa ja intersektionaalisuuden käsitettä tulkittaisiin rakkauden yhteisöllisen affektin avulla sen sijaan, että ne ymmärrettäisiin yksilöihin sitoutuvina tai valtion vetoavina käsitteinä. Affektin käsitettä hahmotetaan usein vertaamalla sitä tunteeseen: affektit mielletään tunnetta ambivalentimmiksi ja niillä kuvataan kykyämme vaikuttaa ja tulla vaikutetuksi (Jokinen & Venäläinen 2015, 19). Ne aiheuttavat muutoksia ihmisten toimintaan (Pieper & Wiedemann 2014, 67–69). Rakkauden affektiivisella politiikalla Nash kuvaa tapoja, joilla ihmiset järjestäytyvät kaipaamisen, haluamisen, uteliaisuuden, väsymisen ja optimismin kaltaisten affektien ympärille (Nash 2013, 3). Rakkauspolitiikassa keskeistä on afroamerikkalaisen kirjailijan ja aktivistin Alice Walkerin sanoin suuntautuminen kohti olennaisia asioita, jollaisiksi ymmärretään etenkin sosiaaliset kohtaamiset (Nash 2013, 10).

Nashin ymmärrys rakkaudesta poikkeaa ajatuksesta, jonka mukaan rakkaus tulisi säästää porvarillisen ydinperheen sisäiseksi asiaksi tai itsen arvostamisen teoksi (Nash 2013, 3; vrt. Jokinen & Venäläinen 2015, 8). Nash nostaa keskiöön rakkauden potentiaalin yhteisön luojana. Tällainen rakkaus on avokätistä, eikä se rajoitu yksityisyyden piiriin (Nash 2013, 4). Poliittinen rakkaus ei ole ensisijaisesti tunne, vaan strategista affektiivisuutta: se on poliittista ja sosiaalista toimintaa ohjaava periaate. Yhteisöä rakentavana tekona rakastaminen tarkoittaa jaetun haavoittuvuuden tunnistamista ja sen todistamista (Nash 2019, 114). Haavoittuvuus on tilanne, jossa jokaisen selviäminen ja kukoistus riippuu muiden selviämisestä. Kyse on myös asettumisesta muiden ihmisten joukkoon ja mahdollisuudesta muuttua muiden vaikutuksesta. Todistaminen puolestaan tarkoittaa hiljennettyjen historioiden kuulemistä ja ihmisten nykytilanteiden kohtaamista sekä pyrkimystä niiden eettiseen käsitteilyyn. (Nash 2019, 116–117.) Se on kokemusten avaamista, joka kiinnittää huomion marginalisoitujen ruumiiden kohtaamaan väkivaltaan ja

asettaa poliittista painetta tilanteen muuttamiseksi (Nash 2019, 119). Rakkauspolitiikan periaatteissa kokemusten avaamisen ei tule olla sortoa kokeneille osoitettu odotusarvo, vaan heidän oma valintansa. Sen tarkoituksena on keskittää huomio sortoon ja sen rakenteellisuuteen yksittäisen kokemuksen sijaan.

Luen Nashin rakkauspolitiikkaa ehdotuksena rakentaa affektiivisuuteen perustuvaa yhteisöllistä vastarintaa uusliberalismin määrittämässä, yksilökeskeisessä myöhäiskapitalismissa. Siinä missä uusliberalismi eriyttää yksilön kehityksen niistä sosiaalisista ja historiallisista ympäristöistä, jotka tuottavat sekä yksilöä että hänen kokemiaan kriisejä (Vasallo 2013; King 2015, 121–122; Bilge 2013, 407), pyrkii rakkauspolitiikka jälleenrakentamaan yksilön ja ympäristön välistä suhdetta. Rakkauspolitiikan tavoitteen voi nähdä vertautuvan autonomimarxilaiseen itsevalorisaation käsitteeseen, joka kuvaa työväen omaa arvonmuodostusta irrallaan pääoman kasautumisen logiikasta (Negri 1991). Rakkauspoliittinen ehdotus ottaa itsevalorisaation abstraktimpaa ja strategioiden monimuotoisuutta korostavaa ajattelua tarkemman moraalisen kannan ja sitoutuu yhteisön rakentamiseen autonomisena arvonmuodostuksen tekona. Seuraavaksi jäsennän lyhyesti niitä myöhäiskapitalismin piirteitä, joita Black Power Napsin levon ehdotus kyseenalaistaa.

Kapitalistisen kuormituksen ongelma

Fumagalli ja muut (2019, 7) ovat kuvanneet nykyistä kapitalismin muotoa biokapitalismiksi, jossa lisäarvon tuottaminen on koko elämää ohjaava periaate. Tuottavuuden vaatimus ei rajoitu vain työaikaan, vaan myöhäiskapitalismin subjekti on osa jatkuvaa sosiaalisen ja taloudellisen toiminnan kierrettä (mt.). Useat tutkijat ovat osoittaneet, että kapitalismin kuormittavuus kohdistuu ensisijaisesti rodullistettuihin ihmisiin (vrt. Gilmore 2007; Issar 2021a; 2021b; Lugones 2007; 2010; Maury 2020; Quijano 2007). Esimerkiksi dekoloniaalifeministi Françoise Vergès (2019; 2024) on kiinnittänyt huomiota siivoustyön rodullistuneeseen ja sukupuolittuneeseen luonteeseen

sekä siihen, miten muiden nukkuessa pääosin ruskeat ja mustat ihmiset valmistelevat maailman käyttövalmiiksi. Vaikka rasismi ei ole enää kapitalistisen järjestelmän virallisesti hyväksytty oikeuttaja, se on yhä keskeinen tuotannon järjestymisen ja pääoman kasautumisen määrittäjä (Issar 2021a).

Kulttuuriteoreetikot Akane Kanai ja Rosalind Gill (2021) ovat kuvailleet myöhäiskapitalistista järjestystä woke-kapitalismiksi, joka oikeuttaa itsensä ylläpitämällä kuvaa sosiaalisesta edistyksekkyydestä. Sorron historialliset jatkumot nähdään kietoutuneena positiivisuuteen, mahdollisuuksiin, kapitalistiseen tulevaisuususkoon ja uurastamiseen, jonka avulla marginalisoidut ihmiset voivat ylittää alistaisen asemansa (Kanai & Gill 2021). Heistä pyritään tekemään kapitalismin ilosanoman sanansaattajia ja heidät kuvataan inspiraation ja erinomaisuuden määritteillä syvästi epätasa-arvoisista rakenteista huolimatta (mt.; vrt. myös Kafer 2013, 86–102). Marginalisoitujen ihmisten esittäminen inspiroijina johtaa siihen, että heidän odotetaan ylläsuorittavan ja inspiroivan myös jokapäiväisessä elämässä (Hodson 2021, 9–10; Johnson ym. 2019). Ilmiötä, jossa mustat ihmiset kehittävät ankaran työetiikan voittaakseen heihin kohdistetut negatiiviset stereotypit, kutsutaan john-henryismiksi. Nimityksen taustalla on musta rautatietyöläinen John Henry, joka kansantarinan mukaan kilpaili höyryporan kanssa ahkeroiden itsensä kuoliaaksi. (Hodson 2021, 9–10; Johnson ym. 2019, 83.) Ilmiönä mustien ihmisten itseen liitetyn negatiivisen konnotaation ylittäminen ylenmääräisellä työllä ei siis ole uusi tai marginaalinen, vaan perinteikäs ja rakenteellinen.

Hahmotan myöhäiskapitalismin todellisuutena, jossa jatkuvuus ja pysähtymättömyys ovat sen olemusta määrittäviä tekijöitä, eivät kapitalistisen todellisuuden empiirisiä kuriositeetteja (Penzin 2019, 1). Kapitalistinen jatkuvan toiminnan vaade asettuu vastahankaan riittävän unen saannin kanssa, joka on terveyden ylläpidolle ja elämänlaadulle keskeinen tekijä (Johnson ym. 2019, 79). Kapitalismin ja uusliberalistisen pärjäävän yksilön ihanteiden kuormitus kohdistuu muita vahvemmin epänormatiivisiin

ihmisryhmiin, kuten alkuperäiskansoihin (Anzaldúa 2021; Issar 2021a), vammaisiin (Kafer 2013, 86–102) ja queer-ihmisiin (Butler 1997). Keskityn analyysissani ennen kaikkea kapitalismin rasistiseen logiikkaan, jonka kommentiksi Black Power Napsin taide asettuu.

Black Power Naps ja metodologiset lähtökohdat

Black Power Naps on Fannie Sosan ja Navild Acostan perustama ”veistosinstallaatio, värähtelevä laite ja kuratorinen aloite”, jonka nimessä yhdistyvät kansalaisoikeusliike Black Power ja tehotorkkujen ajatus (Black Power Naps, n.d.; Drees 2020, 13). Sosa ja Acosta sijoittavat uni-vajeen (Yhdysvaltojen) rotusuhteiden ytimeen, jäljittävät unen riistämisen transatlanttisen orjuuden ajoilta juontuvaksi sorron keinoksi ja asettavat vaateen unesta osaksi korvauksia vuosisataisesta rotusorrosta (Black Power Naps, n.d.). Black Power Naps on ironinen kommentti yksilökeskeiselle tehotorkkujen ajatukselle ja sille, että päiväunien tarkoitus olisi työntekoon suunnatun voiman palauttaminen ja maksimointi (Drees 2020, 13).

Black Power Napsin taide koostuu muun muassa oopperasta, tekstijulkaisuista ja fyysisistä installaatioista (Black Power Naps, n.d.). Projektin keskiössä olevan levon ajatuksen kanalta erityisen symbolinen on useita huoneita täyttävä, osallistava installaatioteos, joka koostuu erilaisiin teemoihin keskittyvistä lepotiloista. Niiden joukkoon lukeutuu muun muassa ”Atlantic Reconciliation Station”, jonka muodostaa suuri, sille lepäämään asettuvien ruumiiden mukaan muotoutuva vesisänky (Michael 2019). Sen nimi viittaa mannertenvälisen orjakaupan aikaisen riiston ja sen vaikutusten hyvittämiseen. Vesisängyllä lepäämiseen yhdistettynä teos luo mielleyhtymän laivoissa niin ikään veden päällä kuljetettuihin orjiin ja heiltä riistettyihin levon mahdollisuuksiin (vrt. Hodson 2021). Yksi lepotiloista on nimeltään ”Black Bean Bed” – raskaine peittoineen se on suunniteltu ahdistusoireilun lievittämiseen (Michael 2019).

Muutkin aktivistiset mustat feministiset toimijat ovat nostaneet esille levon poliittista merkitystä. Esimerkiksi Tricia Hersey on suosittu The Nap Ministry -Instagram-tilillä (vrt. Monier 2023, 119), blogissaan ja kirjassaan (Hersey 2022) käsitellyt levon vastarintaisuutta suhteessa nykyiseen talouspoliittiseen järjestelmään. Hersey (2022, 10–15) on kertonut havahtuneensa unen poliittisuuteen oman kuormittavan elämäntilanteensa myötä. Mielenkiintoani juuri Black Power Napsin työtä kohtaan selittää siinä alusta asti mukana ollut yhteisen vastarinnan aspekti. Keskityn tässä artikkelissa Black Power Napsin työhön, sillä projekti sai alkunsa yhteisöllisen pohdinnan ja jaetun loppuunpalamisen kokemuksen tuloksena (Michael 2019).

En ole paikan päällä kokenut Black Power Napsin installaatioita tai nähnyt projektiin kuuluvia performansseja, joten analyysini perustuu vain yhteen aspektiin taiteesta eli tekstiin. Analyysini pohjautuu aineistoon, joka koostuu projektin verkkosivujen tekstimateriaalista ja sivustolla julkaistusta pienlehdestä (2019). Lehti sisältää Black Power Naps -projektin sekä sen perustajien Acostan ja Sosan esittelytekstit, jami-lah malikan runon ”Rest/Woke”, Sosan ja Acostan Black Power Napsin periaatteita kuvaavan kirjoituksen ”The Fundamentals of Black Power Naps”, Janine Francoisin esseen ”Rest as Reparations” sekä Ornella Ospinin sarjakuvan ”Black Candles / Velas Negras”. Aineistoon on sisällytetty myös nykytaidekeskus Matadero Madridin (MM), Miamin taide- ja designmuseo MOAD:in ja Performance Space New Yorkin (PSNY) kuvaukset niiden tiloissa nähdyistä Black Power Napsin töistä.²

Keskityn analyysissani ensiksi siihen, miten Black Power Napsin taiteilijat sijoittavat nykyhetkeä määrittävän uupumuksen osaksi poliittista ilmapiiriä ja historiaa. Toiseksi kiinnitän huomioni kollektiivin politiikan paikantumiseen ja siihen, mikä rooli identiteetin ajatukselle annetaan. Kolmantena seikkana keskityn siihen, mitä tehdään ja ehdotetaan tilanteen parantamiseksi, ja neljänneksi analysoin, minkä aseman taiteilijat ottavat suhteessa instituutioihin verrattuna Nashin rakkauspolitiikan

instituutiokriittisyyteen. Lopulta teen yhteenvedon ehdotetuista rakkauden ja levon politiikoista.

Ongelman tunnistaminen: uupumus

Black Power Napsin taiteentekemisen lähtökohtana on nykyhetken tilanteen kartoitus. Keskeisiä kokemuksia myöhäiskapitalistisessa todellisuudessa ovat ”jatkuva väsymys” (BPN, etusivu) tai ”uupumus” (MOAD). Black Power Napsin taiteentekemisen lähtökohta on henkilökohtaisen kokemuksen lisäksi tieto unen riistämisen historioista: ”Lähtökohtanamme ovat sellaiset historialliset todisteet, jotka osoittavat, että palauttavan unen pirstomista käytettiin orjuutettujen ihmisten alistamiseen ja heidän työvoimansa hyväksikäyttöön. Olemme tajunneet, että tämä riisto ei ole loppunut, vaan vain muuttanut muotoaan.” (BPN, etusivu.) Unen rikkominen tunnistetaan transatlanttisen orjuuden ajoilta juontuvaksi, tarkoituksella aiheutetuksi alistamisen keinoksi. Orjuutta ei pidetä Black Power Napsin taiteessa poikkeustilana, vaan sen logiikka eli työvoiman hyväksikäyttö ja tahdon murtaminen jatkuvat yhä. Taideprojektin politiikassa pääoman kasaamisen logiikat pätevät maiden ja niitä asuttavien ihmisten riistämisen lisäksi tapoihin, joilla yksittäisistä ruumiista louhitaan lisäarvoa.

Miamin näyttelyn kuvauksessa kuvataan tapoja, joilla univaje pysyy ylisukupolisesti osana orjien jälkeläisten arkea. Uupumuksen tämänhetkiseksi syiksi mainitaan muun muassa tulojen epätasa-arvo, joka ajaa mustat ihmiset tekemään muita enemmän töitä pienemmällä palkalla, syrjivät asuntopolitiikat ja mustien eristäminen ylitäysiin ja meluisiin naapurustoihin, sekä korostunut valvonta ja vääristyneen korkea pidätysten määrä, jotka aiheuttavat levottomuutta ja rikkovat paitsi unen myös mahdollisuuden levolliseen valveaikaan. Uupumusta aiheuttavat toisin sanoen ”institutionaalisen rasismien tutut muodot”. (MOAD.) Uuvuttamisen rasistiseen toimintalogiikkaan kuuluu myös kulttuurinen normi, jonka mukaan ”rodullistettujen ihmisten tulee esittää itsensä poikkeuksellisinä esiintyjinä, urheilijoina tai viihdyttäjinä

ansaitakseen paikkansa julkisuudessa” (PSNY). Black Power Naps kutsuu kulttuurisista ja poliittisista käytänteistä muodostuvaa väsyttävää elintilaa ”institutionalisoiduksi uupumukseksi” (mt.).

Mustat ihmiset on näin ajettu tilanteeseen, jossa he eivät koskaan ole ”täysin valveilla tai täysin unessa” (Francois 2019). Väsyneisyyden tuntemukset eli ruumiillistuneet ajatukset (Jokinen 1996, 25) ovat merkki siitä, että ”rintamalinjat ovat läsnä eivät vain kaduilla vaan myös makuuhuoneissa” (BPN, etusivu) ja ”intiimien tilojen lisäksi yhtä lailla julkisillakin paikoilla” (BPN, SN-Madrid). Myöhäiskapitalismin merkitykset ovat ihmisille erilaiset, mistä todistavat heitä toisistaan erottavat rintamalinjat elämän eri osa-alueilla. Muun muassa tällä tavalla myöhäiskapitalistinen järjestelmä osoittaa kaikenkattavuutensa: sen ihmisiä toisistaan erottelevat vaikutukset eivät pääty työpäivän päätyttyä tai työpaikan ovien sulkeuduttua, vaan jatkuvat sänkyyn asti ja konkretisoituvat mustien ihmisten korostuneena univajeena.

Fumagallia ym. (2019, 7) seuraten myöhäiskapitalismi on nielaissut koko elämän pyörteeseensä. Kapitalistisen tehokkuuden vaatimuksen oheisvaikutukset ovat kuitenkin jo pitkään lyöneet leimansa monien mustien ihmisten uneen ja koko elämään. Tätä taustaa vasten voidaan kysyä, onko biokapitalismissa lopulta mitään uutta – vai näyttääkö se uudelta vain siksi, että myös valkoisen keskiluokkaisen tietotyöläisen elämä on joutunut aiempaa kokonaisvaltaisemmin talouden rattaisiin?

Politiikan paikantuminen ja identiteetin merkitys

Black Power Napsin taiteilijat kertovat uskovansa tietynlaisen hyvityksen tarpeellisuuteen ”afrolatinotaiteilijoina” (BPN, etusivu). He mainitsevat, kuinka ”jatkuva väsymyksen tilaa yhä käytetään meidän tahtomme murtamiseen” (BPN, etusivu). Tekstin ”me” viittaa orjien jälkeläisiin ja heidän kokemustensa kantajiin. ”Me” tarkoittaa taiteen tekijää, mutta usein Black Power Naps osoittaa myös tekemisensä nimenomaan ”meille” tai vaihtoehtoisesti kutsuu ”rodullistettuja ihmisiä

rikkomaan jatkuvan väsymyksen kierteen” (BPN, BPN-New York). Näille ihmisille kysymys siitä, ”tuleeko meidän olla kuolleita levätäksemme rauhassa” (BPN, film) saa identiteettipoliittisen merkityksensä yhteiskunnallisessa ilmapiiirissä, jossa musta kokemus on läsnä ennen kaikkea traumana. Vastaavasti Hodson (2021, 8) pohtii, onko mustaan traumaan turtunut yhteiskunta ajautunut tilanteeseen, jossa kohtaamme useammin kuvia mustista ihmisistä makaamassa kuolleina kuin levollisina.

Viittaukset transatlanttisen orjuuden kokemuksiin sitovat projektin taidetta tiiviisti Yhdysvaltoihin. New Yorkin esityksen yhteydessä kokemusten aiheuttajaksi nimetään amerikkalainen yhteiskunta:

Black Power Naps huomioi sen, miten amerikkalainen yhteiskunta vaatii rodullistettujen ihmisten ylläsuoriutuvan ansaitakseen tilaa julkisuudessa, sekä sen, miten lepo itessään on amerikkalainen etuoikeus, johon ”rotu” tilastollisesti todistetusti vaikuttaa. Tätä taustaa vasten taiteilijat luovat voimakkaan ja joutilaan, lohduttavan, lepoon kutsuvan ympäristön rodullistetuille ihmisille [Performance Space New Yorkin] valtavassa pääteatterissa. (BPN, program.)

Usein jää kuitenkin lukijan arvion varaan, kuinka kontekstisidonnaisesti taiteilijat kirjoittavat viitattaessaan ”meidän yhteiskuntaamme” tai ”meidän kulttuuriimme”. Kapitalistiset logiikat määrittävät yhteiskuntia ja kulttuureja ympäri maailmaa, mutta eivät kaikkia tai kaikenkattavasti (Gibson-Graham 1997; Hyvärinen 2020).

Madridissa vuonna 2018 esitettyä teosta varaten Sosa ja Acosta kuvaavat tehneensä yhteistyötä paikallisen geton asukkaiden kanssa, tarkoituksenaan ”näkyvyyden antaminen mustalle yhteisölle ja maahanmuuttajille ylipäättään, etenkin transihmisille ja sukupuolen toisintekijöille” (BPN, SN-Madrid). Taiteilijat hakeutuivat yhteistyöhön marginalisoitujen ja nimenomaan nimeillä tavoilla marginalisoitujen ihmisten kanssa. He tekivät tilaa toimintansa muutoksille kutsuamalla uusia yhteistyötovereita, mitä identiteettiin vetoaminen mahdollistaa. Vaikka lähtökohtana on oletus jaetusta sorron kokemuksesta ja sen

yhdistymisestä nimettyihin identiteetin kategorioihin, pyrkimyksenä on työn sopeuttaminen paikalliseen sorron kehykseen.

Kollektiivin identiteettiperustainen työskentely perustuu oman poliittisen tilanteen ja sen historiallisen kontekstin kartoittamiseen. Sijoittuminen osaksi historiallista jatkumoa on tiedonkeräämisen tulosta. Oletetun jaetun olemuksen sijaan identiteetin ja yhteisön rakentaminen perustuu ruumiiseen kertyneiden kokemusten ja niiden korostaman historiatietouden muodostamalle perustalle. Kollektiivin työskentelyssä identiteetti ylipäättään ja erityisesti musta identiteetti ymmärretään yhteistyön tulokseksi (vrt. Collins & Bilge 2016, 133): se on yhteisen nimittäjän etsimistä ja sen löytämistä. Black Power Naps haastaa ajatuksen, että yleistettävissä oleva subjekti olisi valkoinen, ja nostaa keskiöön mustan kokemuksen. Kollektiivi kutsuu kokoontumaan jaetun levon tarpeen perusteella ja pyytää kysymään: olenko minä osa orjuuden taakkaa kantaneiden ylisukupolvista jatkumoa ja vailla lepoa? Mikäli vastaus ainakin ensimmäiseen kysymykseen on ei, omaa asemaa kannustetaan silti pohtimaan: ”Milloin viimeksi mahdollistit mustan ihmisen levon?” (Francois 2019).

Black Power Napsin taide eroaa Nashin rakkauspolitiikasta suhteessaan identiteettiin: siinä missä Nash (2013) ehdottaa politiikan lähtökohdaksi identiteetin häivyttämistä, Black Power Napsin taiteilijoiden työ pohjautuu nimenomaan heidän omiin identiteetteihinsä. Kollektiivin työskentelyssä identiteetti ei ole tekemisen lähtökohtana vanhentunut eikä pakottava kategoria, vaan siihen vetoaminen perustelee tekemisen tarpeen ja toisaalta sen vaikeuden. Black Power Napsin identiteetti ei ole solidaarisuuden rakentamista ainoastaan nykyisten toimijoiden kanssa, vaan siinä on kyse myös menneiden sukupolvien muiston työstämisestä. Tässä työssä identiteetti olemuksellistaa strategisesti: oman identiteetin ja nykyisen kokemuksen vertaaminen orjuuden ajan kokemuksiin provosoi ja pakottaa tekemään asioille jotain. Kun levon tarve tunnustetaan oman viiteryhmän eli ”meidän” joukossa, jää muiden tehtäväksi tehdä työtä tilanteen korjaamiseksi.

Tilanteen parantaminen

Rakenteellisiin ongelmiin on vastattava rakenteellisilla ratkaisuilla. Toisin kuin uusliberalistisessa diskurssissa, jossa vastuu käännetään yksilölle, Black Power Napsin politiikassa ratkaisua uupumiseen ei haeta keinoista kehittää inhimillistä kestävyyttä. Samoin kuin uupumus, myös lepo ymmärretään Black Power Napsin tekemisessä yksilöä laajemmaksi asiaksi. Lepäämiseen kohdistetaan toive nykyisen yhteisön voimaannuttamisesta. Samalla nykyhetken lepo toimii hyvityksenä niille edeltäville sukupolville, joiden unta ja vapaa-aikaa on riistetty. Acosta ja Sosa kehottavat uneen seuraavin sanoin: ”Sinun täytyy nukkua niiden edeltäjäsi vuoksi, jotka eivät voineet nukkua, ja pitää tämän hetken sukulaisina niitä, jotka nykyhetkessä eivät voi nukkua” (Acosta & Sosa 2019). Black Power Napsin ymmärrys levosta muistuttaa Nashin (2019, 79) ymmärrystä hoivasta sellaisiin asioihin kohdistuvana huolenpitona, jotka on jo menetetty tai jotka voidaan menettää. Tästä näkökulmasta lepääminen ja sen mahdollistaminen niille, joilta levon hetkiä on riistetty, on sekä menetetyn levon muistamista että varautumista siihen, että levollista aikaa menetetään myös jatkossa. Black Power Naps tunnistaa levossa piilevän etuoikeuden ja suree niitä, joilta nykyhetki riistää mahdollisuuden uneen. Ryhmä pyrkii rakentamaan suhdetta historialliseen ja sosiaaliseen ympäristöönsä, jonka merkityksiä kapitalistinen puurtamisen etiikka ei tunnusta. Unen vaatiminen ja sen mahdollistaminen on osa hyvityksen rakentamista, ei psykososiaalinen tai yksilöterapeuttinen teko.

Black Power Napsin kuvailussa alistus tapahtuu ruumista ja mieltä kuluttavilla malleilla ylläpitämällä. Black Power Naps vastaa omaan ruumiiseen kohdistuvaan alentamiseen herättelemällä parantavia, lempeitä tuntemuksia ja avaamalla mahdollisuuksia sellaisten tulevaisuuksien kuvitteluun, joissa tilanne on toisin ja lepoa on tarpeeksi. Black Power Naps ”kutsuu rodullistettuja ihmisiä rikkomaan jatkuvan väsymyksen hidastamalla tahtia, lepäämällä ja olemalla yhteydessä pehmeiden, mukavien pintojen kanssa” (BPN, BPN-New York). Vastustamisen ele

sijaitsee ruumiissa. Ajatus on tuttu dekoloniaaliseen teoriasta: esimerkiksi Achille Mbemben (2003, 22) ymmärryksessä orjan elämä, ruumis ja työvoima ovat vieraassa omistuksessa olevia asioita, mutta vieraan omistama ruumis voi äärimmäisissäänkin tilanteissa kyetä vastustamaan ja luomaan yhteyksiä toisten kanssa esimerkiksi musiikin avulla. Samoin kuin elämä ei kokonaan alistu kapitalismille, sillä ainakin uni jää sen ulkopuolelle, ei ruumis kokemuksineen täysin alistu vieraan omistukseen. Jamilah malika muotoilee Black Power Napsin julkaisuun sisältyvässä runossaan ”Rest/Woke” (2019) lepäilyn yhdeksi tavoitteeksi sen huomaamisen, miten ”lihani ja luuni ovat koti”.

Black Power Napsin taiteentekemisessä tunteukset ja tunteet ymmärretään korostetun tahalliseksi: tarkoituksella aiheutettuun palauttavan unen riistämiseen vastataan ”tarkoituksellisella omien energioiden uudelleenkeräämisellä” (BPN, etusivu). Black Power Napsin työssä yhteisöä parantava vastarinta rakentuu lepäämisen, mukavuuden, turvallisuuden ja leikin varaan. Eri tavoin tematisoiduista lepopaikoista koostuvan installaation kerrotaan olevan ”vuorovaikutteinen ja se luo jaetun intiimiyden, hengähdystauon ja latautumisen tunteen” (BPN, SN-Madrid). Sen tavoitteena on luoda kävijöilleen ”turvallinen paikka levätä ja palautua” (MM). Samoin kuin Nashin rakkauspolitiikassa rakkauden, myös Black Power Napsin ehdottaman levon tarkoitus on hyvinvoinnin turvaaminen. Rakkauspolitiikassa keskinäinen riippuvuutemme tunnustetaan: kenenkään hyvinvointi ei mahdollistu ilman ympäristön hyvinvointia, ja yhteinen hyvinvointi kasvattaa yhteisön jaettua voimaa. Taiteilijat kuitenkin kohdistavat erilaisia kutsuja eri kävijöille – levon riistäminen on kohdistettu ennen kaikkea rodullistettuihin ihmisiin, joten myös kutsu levähtää on osoitettu erityisesti heille.

Asemoituminen suhteessa instituutioihin

Black Power Naps ei ole yksiselitteisesti ulkopuolinen suhteessa niihin valtaa käyttäviin instituutioihin, joita se kommentoi. Sen työ sijoittuu

taidemaailman rakenteisiin ja mahdollistuu niiden kautta. Projektin installaatioita ja performansseja on nähty merkittävässä, aseman- sa vakiinnuttaneissa taideinstituutioissa, kuten New Yorkin Performance Spacessa. Black Power Naps viittaa ”ottavansa haltuun Performance Spacen valtavan teatterin” (BPN, BPN-New York). Vaikka haltuunotto tapahtuu tietyssä määrin tilan ehdoilla, tulkitsee Drees (2020, 19–23) Black Power Napsin taiteentekemisen autonomisen tilan rakentamiseksi, sillä taiteilijat rakentavat levon tilat itse sen sijaan, että toisivat nukkumisen valmiiksi rakennettuun ympäristöön. Dreesin (2020, 19) tulkinnan mukaan projektin yhteistyö peitto-, patja- ja tyynyvalmistaja Buffyn kanssa perustuu arvon kerryttämiseen yrityksestä. Yhteistyö on kapitalismin ehtojen hyödyntämistä omiin tarpeisiin pikemmin kuin sille alistumista, sillä keskiössä pysyy rodullistettujen ihmisten levon hetki, jonka ulkopuolelle Buffyn tuotteet rajataan (mt.). Tilallisesta rajauksesta huolimatta yhteistyö mahdollistaa Buffyn hyödyntävän Black Power Napsin edustamaa politiikkaa kaupallisiin tarkoituksiin.

Miamissa teoskokonaisuuden mahdollisti taiteilijoiden sanoin paikallishallinnon ”avokätinen tuki” (MOAD). Vaikka Black Power Napsin laiskotteleva asenne on kritiikin muoto taideinstituutioiden toimintaa kohtaan, on Black Power Napsin taiteilijoiden käytös heidän taiteentekoaan tukevia toimijoita kohtaan normatiivista. He vähintäänkin esittävät kiitollisuutta saamistaan mahdollisuuksista. Black Power Napsin julkaisussa kirjoittava Janine Francois (2019) kuvaa projektin toisintekemisen tapoja tästä huolimatta seuraavasti: ”ehkä Black Power Naps tekee jotain toisin: se on suunniteltu mustia ihmisiä ajatellen ja se muuntaa valkoisen taideinstituution ’mustaksi tilaksi’, jossa musta ruumis on ydin, jota esityksen muut installaatiot temaattisesti ympäröivät”. Mustien feministien työ on ollut ratkaisevaa instituutioiden rakentumiselle ja niiden kehitykselle, vaikka heitä on pitkään syrjitty työn käytännöissä. Tässä valossa Black Power Napsin tapa tuoda rodullistetut, mitään tekemättömät ruumiit instituution tiloihin on kumouksellinen ele.

Sosa ja Acosta kuvaavat osana Black Power Napsin projektia tekemäänsä dokumenttielokuvaa ”Frontlines of All Kind” todisteeksi siitä, miten berliiniläinen teatteri epäonnistui taiteilijoista huolehtimisessa esityksen peruunnuttua koronapandemian aikana. Kyseinen ”[elokuva] kertoo tarinan, joka on ymmärrettävä yhdenmukaisena sen tarinan kanssa, jota (rodullistetut) taiteilijat kertovat työnsä kautta: se on tarina siitä, miten (rodullistetut) taiteilijat on ohjelmoitu työskentelemään” (BPN, film). Verkkosivuilla elokuvan kuvataan todistavan (rodullistettujen) taiteilijoiden haavoittuvaa asemaa taidetyön kentällä. Se, että instituutiot pettävät, ei vaikuta suoranaisesti yllättävään taiteilijoita, sillä se toistaa totuttua rodullistettuihin ihmisiin kohdistuvaa ylenmääräisen työn vaatimisen kaavaa (Collins 2000; Hodson 2021; Nash 2019, 4–5, 27). Pettymyksestään huolimatta taiteilijat kohdistavat instituutioille vaatimuksen paremmasta kohtelusta ja ylläpitävät painetta niitä kohtaan. He kertovat kokemuksistaan luodakseen poliittista muutospainetta, mikä on linjassa sen kanssa, mitä Nash (2019, 116–119) esittää rakkauspolitiikan mahdollisuutena. Taiteilijat kutsuvat katsomaan elokuvaa ja todistamaan tilannetta, mutta huomio ei ole ensisijaisesti koetussa, vaan se suunnataan kokemuksen raameihin eli instituutioon.

Madridin teoskokonaisuuteen kuului ”käyttöopas instituutioille, jotka työskentelevät mustien taiteilijoiden kanssa” (MM). Vaikka rodullistetut taiteilijat tekivät taustatyön eli oppaan itse, odottivat he lopullista korjaavaa työntekeä instituutioilta. Opas instituutioiden toimintatapojen parantamiseksi antaa vaikutelman reformistisuudesta eikä vaatimuksesta radikaaliin toisin- tai toisaallatekemiseen. Valkoisille instituutioille suunnatun paremmin tekemisen pyynnön voi tulkita ilmentävän Black Power Napsin käsitystä siitä, mitä mustan feminismin periaatteisiin sitoutuminen voisi tarkoittaa muille kuin mustille ihmisille (Nash 2019, 5; Collins 2000, 18).

Vaikka Black Power Naps vaatii instituutioilta parempaa sen sijaan, että pyrkisi esimerkiksi niiden alas ajamiseen, taiteilijat kritisoivat työn suhteita perinpohjaisesti. He asettavat instituutioille vaatimuksen työn ehtojen muuttamisesta

sellaisiksi, että ne soveltuisivat paremmin mus-tille ihmisille ja tukisivat heidän lepoaan. Heidän mukaansa ”hyvityksen pitää tulla instituutiolta monessa muodossa, joista yksi on levon, rentoutumisen ja kiireettömän ajan uudelleenjako” (BPN, film). Taideinstituutioilta ei pyydetä tukea tuottavaan tekemiseen vaan lepäämiseen eli kiel-täytymiseen lisäarvon tuottamisesta. Tekemisen paine kohdistetaan näin instituutioon, ei tai-teilijaan. Laajempaan työn järjestämisen kon-tektiin sovellettuna taidekollektiivi ehdottaa työn ehtojen kääntämistä siten, että kantavana periaatteena ei enää olisi marginalisoidun työn-tekijän valkoiselle kapitalistille suorittama työ. Päinvastoin kapitalisteja veloitetaan toimimaan historiallisesti rakentuneiden riistävien suhteiden hyvittämiseksi ja korjaamiseksi. Black Power Naps kääntää työn ehtoja ympäri myös asetta-malla työn tarkoituksiksi nautinnon ja levon sen sijaan, että työn arvon määrittäisi sen tuottama lisäarvo. Työn tarkoituksiksi tulee tällöin levon tasavertainen mahdollistuminen, ei kapitalistinen ja sortava kuvitelma päättymättömästä kasvusta.

Rakkauden ja levon politiikat

Nash kysyy, minkälaista poliittista toimintaa mustan feminismin kutsu rakkauteen vaatii (Nash 2013, 13). Black Power Napsin rakkauspoliittiseksi lukemani toiminnan ehdotus on lepo. Lepäämisen tilojen tekeminen on itsessään vastateko poliittisessa ilmapiirissä, jossa tekijäys laimentuu kulutta-juudeksi. Black Power Naps rakentaa tasavertaisia yhteyksiä muiden marginalisoitujen kanssa kut-sumalla heitä teostensa osallistujiksi ja tekijöiksi. Yhteyksien luominen on turvaverkon rakentamis-ta tilanteisiin, joissa instituutiot pettävät. Lisäksi se on pyrkimistä yksilökeskeisyyden ja valkoisen ylivallan murtamiseen. Sen sijaan, että margina-lisoidut ihmiset sitoutuisivat affektiivisesti ja vel-vollisuudentuntoisesti myöhäiskapitalistiseen jär-jestelmään ja sitä edustaviin instituutioihin, he sitoutuvat toisiinsa. Vastaavasti Nashin mustan feministisen rakkauden poliittinen kärki on sen mahdollistama yhteisön vahvistaminen ja ohjien ottaminen omiin käsiin sen sijaan, että hyvitystä odotettaisiin ulkopuolelta.

Black Power Naps havainnollistaa, millaisia toimia epäoikeudenmukaisuuden purkaminen vaatii ja erottelee samalla toisistaan valkoisille ja mustille kuuluvat tehtävät väkivaltaisten rakenteiden alasajamisessa. Mustien ja rodullistettujen ihmisten tehtävä on levätä – lepo asettuu Francoisin (2019) kerronnassa loogiseksi vaatimukseksi:

Black Power Naps monimutkaistaa hyvityksen ajatusta mustille ihmisille ja muistuttaa, ettei hyvitys koske ainoastaan rahaa, vaan myös aikaa. Aika on kapitalismin voimavara ja itsessään etuoikeus, joka on muuntautunut valkoisten ihmisten taloudelliseksi hyvinvoinniksi. Jos muutoilemme vuosisatojen hyvitämättömän orjatyön uudelleen sairauslomana, vuosilomana tai yliaikana, silloin meille, orjien jälkeläisille, ollaan pahasti velkaa. (Francois 2019.)

Mustille ihmisille ehdotettu antikapitalistinen toiminta koostuu univelan kuittaamisesta lepäämällä. Valkoisille asettava vastuu on rasismista poisoppiminen ja empatian opettelu. Francois (2019) viittaa tutkimuksiin, joissa on havaittu valkoisten ihmisten uskovan mustien ihmisten kokevan vähemmän kipua. Acosta ja Sosa soittavat näyttelyn taustalla mustien transnaisten kirjoittamia tieteiskertomuksia – hiljainen ääniraita on ”suunniteltu ohjelmoimaan empatiaa valkoisiin kävijöihin” (Francois 2019). Valkoisen ihmisen itsensäkehittämistyötä ei kuitenkaan nosteta keskiöön, vaan sen rooli on viitteellinen ja sivussa.

Black Power Napsin politiikka ammentaa yhtä aikaa utopiasta ja muistista, ja kollektiivi kutsuu vierailijat yhteiseen pohdintaan molemmista aiheista. Yhdistämällä utopistisuuden sorron historioiden kanssa työskentelyyn Black Power Naps herättää mielikuvan siitä, että lepäämisen tilojen luominen on esivanhempien utopian rakentamista tähän hetkeen. Näin se kiistää ajatuksen utopiasta tulevaisuuteen suuntautuvana kuvitteluna ja tekee siitä todellista nykyhetkessä. Tämä kyseenalaistaa Nashin ajatuksen siitä, että politiikan suuntaaminen tulevaisuuteen mahdollistaisi enemmän kuin näkyvyyttä tavoitteleva mutta rakenteita kyseenalaistamaton tukeutuminen nykyhetken käsitteistöön (Nash 2013, 17). Black Power Naps osoittaa, ettei utopiaa tarvitse

odottaa, vaan sen voi luoda tähän hetkeen ylisukupolvisen muistin ja unelmoinnin avulla.

Levon ehdotus on samaan aikaan sekä leikkisä että vakava: sen tavoitteena on työn suhteiden perusteellinen uudelleenjärjestely. Taiteilijat pyrkivät vapautumaan heihin kohdistetusta ylenmääräisestä työn tekemisen paineesta ja kokoontuvat lepäämään yhdessä marginalisoitujen ihmisten kanssa. Tekoja odotetaan valkoisilta instituutioilta, jotka ovat historiallisesti hyötynneet muiden kuin valkoisten ihmisten uurastamisesta. Instituutioilta pyydetään hyvityksien viemistä loppuun ja niiden ulottamista myös aikaa, ei vain rahaa koskevaksi toiminnaksi. Black Power Naps ei mittaa tekemisen arvoa lisäarvon tuottamisella, vaan asettaa tavoitteeksi yhteisten nautinnollisten hetkien mahdollistamisen.

Lopuksi

Artikkelin tavoitteena on ollut tarkastella mustaa feminististä ajattelua antikapitalistisesta näkökulmasta ja esittää siitä yksi mahdollinen tulkinta. Analyysini perusteella Black Power Napsin poliittisen taidetyön tulkitseminen Nashin rakkauspoliittisen kehityksen lävitse auttaa ajattelemaan eteenpäin identiteetin, siihen pohjaavan yhteistyön rakentamisen ja instituutiosuhteen teemoja. Black Power Napsin voi myös katsoa osallistuvan Nashin rakkauspolitiikassaan hahmottelemaan vastarintaisten yhteisöjen rakentamiseen. Kollektiivi tekee niin ehdottamalla lepäämistä ja korostamalla levon ja sen riistämisen jatkumoiden tutkimista sekä oman poliittisen sijainnin kartoitusta. Nämä paikantumiset ja tiedot lähtökohtinaan taiteilijat pyrkivät kapitalististen velvollisuussuhteiden purkamiseen.

Osa Black Power Napsin poliittista agenda on instituutioiden asettaminen vastuuseen sortavista teoistaan. Muutoksen ei kuitenkaan odoteta syntyvän instituutioissa vaan sitä vaaditaan ja tehdään itse, mahdollisuuksien mukaan instituutioiden kustannuksella (Michael 2019). Erilaisten institutionaalisten riippuvuussuhteiden pohtiminen voi tulla entistä ajankohtaisemmaksi myös Suomessa muun muassa taidealan ja järjestökentän valtiontukiin tällä hetkellä kohdistuvien leikkausten

myötä, mikä saattaa pakottaa useat taiteilijat ja muut toimijat jäsentämään uudelleen suhdettaan valtion tekemisen mahdollistajana. Näissä kohtoksissa on mahdollista rakentaa yhteistyötä niiden kanssa, joilla on kokemusta ja analyysiä vihamielisten rakenteiden keskellä toimimisesta.

Black Power Napsin hengessä ymmärretyn mustan feminismin tarkoitus ei ole etuoikeutettujen kyvykkyyden ja uskottavuuden edistäminen (vrt. Kanai & Gill 2021; Nash 2019, 25, 122; Sobande 2019). Päiväunien ottaminen on tauon pitämistä muiden ehdoilla määrittelystä etikasta. Lepoa painottavan mustan feministisen ja antikapitalistisen politiikan tavoite ei ole kaikesta tekemisestä kieltäytyminen, vaan tekemisen oikeudenmukainen jakautuminen ja tavoitteidemme eettinen uudelleenajattelu. Näin luettuna kollektiivin politiikka kytkeytyy esimerkiksi viimeaikaisiin keskusteluihin palkkatyöstä kieltäytymisestä (esim. Kankila ym. 2019; Poser ym. 2023), joiden suhdetta mustan feminismiin ajatteluperinteeseen ei ainakaan suomenkielisessä ympäristössä ole havainnoitu tarkemmin. Työstäkieltäytymisen ajattelemisen yhdessä mustien feministien kanssa voisi nostaa keskiöön pohdinnat siitä, kenelle työstäkieltäytyminen on mahdollista ja mielekästä – ja millaisin ehdoin se voi toimia yhteisöä rakentavana tekona. Näiden kysymysten painotus voisi asettaa ajatuksen kapitalismin rasistisuudesta ja siihen nojaavasta luokkarakenteesta antikapitalististen työstäkieltäytymiskeskustelujen ytimeen. Niin ikään marxilaiseen lähtökohtaan nojaavaa biokapitalismin ajatusta (Fumagalli ym. 2019) voisi mustan feminismin hengessä tarkentaa siten, että elämän ja ajankäytön rodullistuneet ja sukupuolituneet merkityshistoriat otetaan huomioon.

Black Power Naps on poliittisuudestaan huolimatta pääasiassa esitystaidetta tekevä projekti, eikä sen toimintaa voi suoraan siirtää arkiympäristön politiikaksi. Taiteen analysointi voi kuitenkin auttaa löytämään mahdollisia poliittisen toiminnan muotoja. Ryhmän toiminnassa olennaisiksi nousevat sortomuotojen ja oman sijainnin rakenteellinen ymmärtäminen sekä vastustamisen ruumiilliset teot ja paikkojen luominen niille. Niiden kääntäminen poliittisiksi käytännöiksi jää vastaanottajan vastuulle. ■

VIITTEET

- 1 Feministinen, antirasistinen kansalaisjärjestö Fem-R määritteli vielä vuonna 2022 rodullistetut ihmiset niiksi, jotka kokevat rodullistamista (Fem-R n.d.a). Tuolloisen Fem-R:n määritelmän mukaan rodullistamisella viitataan sosiaaliseen prosessiin, ”jossa valta-asemassa olevat liittävät yksilöön tai ihmisryhmään ennakkoluuloja etnisen taustan, uskonnon ja/tai ihonvärin perusteella” (Fem-R n.d.b). Sanan rodullistettu käyttämistä tässä merkityksessä on kritisoitu valta-asemassa olevan valkoisuuden normin näkymättömäksi tekemisestä (Immonen 2018). Se ei kata tapoja, joilla myös valkoiset ihmiset ovat kytkettyneet rodullistamisen prosesseihin ja joilla valkoiset on rodullistettu valkoisiksi. Fem-R on sittemmin muuttanut käyttämäänsä rodullistamisen määritelmää, mutta määrittää sanan rodullistettu viittaavan ”yleensä henkilöön joka tulee rodullistetuksi ei-valkoiseksi” (Fem-R n.d.c). Käytän sanaa rodullistettu tämän mukaisesti sen suhteellisen vakiintuneisuuden vuoksi, vaikka se ei kuvaa rodullistamisen rakenteellista laajuutta. Toisin sanoen viittaaan rodullistettuina niihin, jotka ovat niin sanotusti ”toisiksi” rodullistettuja (vrt. Ruskeat Tytöt n.d.). Valintaani perustelee ennen kaikkea se, että Black Power Naps käyttää ilmaisua ”racialized” tässä merkityksessä.
- 2 Viitataan Black Power Napsin nettisivuilta poimittuun, päiväämättömään materiaaliin muodossa (BPN, program), jossa toinen sana kuvaa sivuston sitä alasivua, jolta teksti on poimittu. Julkaisun teksteihin viitataan tekijän tai tekijöiden nimellä ja vuosinumerolla, esimerkiksi (Acosta & Sosa 2019). Matadero Madridin lyhennän muotoon MM, Miamin museon MOAD:iksi ja Performance Space New Yorkin muotoon PSNY. Käytän omia käännöksiäni englanninkielisestä alkuperäisaineistosta. Tekstissä toistuu englannin kielessä normalisoitunutta termistöä kuten ”*latinx*”, jonka olen kääntänyt termillä *latino*. Käännöksessä katoaa alkutekstin queer-inklusiivisuus, sillä *latinx* on alun perin vastaus sanojen *latina* ja *latino* sukupuolittuneisuuteen. Suomenkielisessä käytössä konsonanttiin päättyvä *latinx* on kuitenkin epäluonteva. Femininiinen *latina* aiheuttaa puolestaan haasteita sanojen taivutukseen, mistä syystä olen päätenyt sanaan *latino*. Vastaavasti *latinoista* kirjoitetaan Tutkijaliiton Gloria Anzaldúa -suomennoksessa *Rajaseutu / La Frontera. Uuden Mestizan kutsu* (2021).

AINEISTO

Black Power Napsin verkkosivut (viitattu 12.01.2022):

BPN, etusivu. <https://blackpowernaps.black/>

BPN, BPN-New York. <https://blackpowernaps.black/BPN-New-York-1>

BPN, contact/support. <https://blackpowernaps.black/Contact-support>

BPN, film. <https://blackpowernaps.black/film/>

BPN, SN-Madrid. <https://blackpowernaps.black/SN-Madrid>

Julkaisu osoitteessa <https://blackpowernaps.black/Publications> (viitattu 8.4.2022), sisältää seuraavat kirjoitukset:

Acosta, Navild & Sosa, Fannie (2019) "The Fundamentals of Black Power Naps".

Francois, Janine (2019) "Rest as Reparations".
malika, jamilah (2019) "Rest/Woke".

Madridin, Miamin ja New Yorkin näyttelyiden järjestäjien esittelyt Black Power Napsistä (viitattu 7.3.2022):

MM – Matadero Madrid. Centre for Contemporary Creation <https://www.mataderomadrid.org/en/schedule/siestas-negras>.

MOAD – Museum of Art and Design at Miami Dade College <https://moadmdc.org/exhibitions/black-power-naps-siestas-negras>.

PSNY – Performance Space New York. <https://performancespacenewyork.org/shows/black-power-naps/>.

KIRJALLISUUS

Anzaldúa, Gloria (2021) *Rajaseutu / La Frontera. Uuden Mestizan kutsu*. Suom. Heta Rundgren & Oscar Ortiz-Niemenen. Tutkijaliitto, Helsinki.

Arya, Rina (2012) "Black Feminism in the Academy". *Equality, Diversity and Inclusion: An International Journal* 31:5/6, 556–572.

Black Power Naps (n.d.) Black Power Naps. <https://blackpowernaps.black/> Viitattu 7.5.2022.

Bilge, Sirma (2013) "Intersectionality Undone. Saving Intersectionality from Feminist Intersectionality Studies". *Du Bois Review* 10:2, 405–424.

Butler, Judith (1997) Merely Cultural. *Social Text* 15:3/4, 265–277.

Collins, Patricia Hill (2000/1990) *Black Feminist Thought. Knowledge, Consciousness and the Politics of Empowerment*. 2nd edition. Routledge, New York.

Collins, Patricia Hill (2001) "What's in a Name?

Womanism, Black Feminism, and Beyond". *The Black Scholar* 26:1, 9–17.

Collins, Patricia Hill & Bilge, Sirma (2016) *Intersectionality*. Polity Press, Cambridge.

Combahee River Collective (2011/1977) "A Black Feminist Statement". *Roar! Collective* 20.1.2010. <https://crabgrass.riseup.net/roar/a-black-feminist-statement-bythe+77016> Viitattu 23.4.2022.

Cooper, Brittney (2015) "Love No Limit: Towards a Black Feminist Future (In Theory)". *The Black Scholar* 45:4, 7–21.

Drees, Danielle (2020) "Napping in Public: Feminist Practices of Care in Sleep Performance Art". *Frontiers: A Journal of Women Studies* 41:3, 1–28.

Drees, Danielle (2021) *Staging Sleep: Labor, Care, and Rest in Contemporary Performance*. Väitöskirja. University of Columbia.

Fem-R. (n.d.a) Sanasto: rodullistettu. *Fem-R. blogi*. <https://www.fem-r.fi/sanasto/> Viitattu 8.5.2022.

Fem-R. (n.d.b) Sanasto: rodullistaminen. *Fem-R. blogi*. <https://www.fem-r.fi/sanasto/> Viitattu 8.5.2022.

Fem-R. (n.d.c) Sanasto: rodullistettu. *Fem-R. blogi*. <https://www.fem-r.fi/sanasto/> Viitattu 14.2.2025.

Fumagalli, Andrea, Giuliani, Alfonso, Lucarelli, Stefano & Vercellone, Carlo (2019) *Cognitive Capitalism, Welfare and Labour. The Commonfare Hypothesis*. Routledge, New York.

Gibson-Graham, J. K. (1997) "The End of Capitalism (As We Knew It): A Feminist Critique of Political Economy". University of Minnesota Press, Minneapolis.

Gilmore, Ruth Wilson (2007) *Golden Gulag. Prisons, Surplus, Crisis, and Opposition in Globalizing California*. University of California Press, California.

Hersey, Tricia (2022) *Rest is Resistance. A Manifesto*. Little & Brown Spark, New York.

Hodson, Josie Roland (2021) "Rest Notes: On Black Sleep Aesthetics". *October* 176, 7–24.

Holland, Sharon P. (2012) *The Erotic Life of Racism*. Duke University Press, Durham & London.

Hyvärinen, Pieta (2020) Sienestystä pohjoisilla puupelloilla: metsien moninaiset taloudet ja plantaasiosentrismin ongelma. *Alue ja ympäristö* 49:2, 22–43.

Issar, Siddhant (2021a) "Theorising 'Racial/Colonial Primitive Accumulation': Settler Colonialism, Slavery and Racial Capitalism". *Race & Class* 63:1, 23–50.

Issar, Siddhant (2021b) "Listening to Black Lives Matter: Racial Capitalism and the Critique of Neoliberalism". *Contemporary Political Theory* 20:1, 48–71.

- Johnson, Dayna A., Jackson, Chandra L., Williams, Natasha J. & Alcántara, Carmela (2019) "Are Sleep Patterns Influenced by Race/Ethnicity – A Marker of a Relative Advantage or Disadvantage? Evidence to Date". *Nature and Science of Sleep* 11:1, 79–95.
- Jokinen, Eeva (1996) *Väsmyt äiti. Äityden omaelämäkerrallisia esityksiä*. Helsinki: Gaudeamus.
- Jokinen, Eeva & Venäläinen, Juhana (toim.) (2015) *Prekarisaatio ja affekti*. Jyväskylän yliopistopaino, Jyväskylä.
- Kafer, Alison (2013) *Feminist, Queer, Crip*. Indiana: Indiana University Press.
- Kanai, Akane & Gill, Rosalind (2021) "Woke? Affect, Neoliberalism, Marginalised Identities and Consumer Culture". *New Formations: A Journal of Culture/Theory/Politics* 102, 10–27.
- Kankila, Anna, Viren, Eetu, Salmenniemi, Harry, Meriläinen, Heidi, Kilpi, Joel, Ekholm, Johannes, Maunukela, Klaus Lumi, Poser, Lasse, Haglund, Mia & Purokuru, Pontus (2019) *Työstäkieltäytyjän käsikirja*. Into Kustannus, Helsinki.
- Khanmalek, Tala & rhodes, heidi andrea restrepo (2020) "A Decolonial Feminist Epistemology of the Bed: A Compendium Incomplete of Sick and Disabled Queer Brown Femme Bodies of Knowledge". *Frontiers: A Journal of Women Studies* 41:1, 35–58.
- King, Tiffany Lethabo (2015) "Post-Identitarian and Post-Intersectional Anxiety in the Neoliberal Corporate University". *Feminist Formations* 27:3, 114–138.
- Kyrölä, Katariina (2017) "Music Videos as Black Feminist Thought – From Nicki Minaj's Anaconda to Beyoncé's Formation". *Feminist Encounters: A Journal of Critical Studies in Culture and Politics* 1:1, 1–13.
- Lugones, Maria (2007) "Heterosexualism and the Colonial/Modern Gender System". *Hypatia* 22:1, 186–219.
- Lugones, Maria (2010) "Toward a Decolonial Feminism". *Hypatia* 25:4, 742–759.
- Maury, Olivia (2020) "Niin sanottu alkuperäinen kasautuminen: autiomaista ekstraktivismiin". *Tiede & edistys* 45:1, 26–35.
- Mbembe, Achille (2003) *Necropolitics*. Engl. Libby Meintjes. *Public Culture* 15:1, 11–40.
- Michael, Michael Love (2019) "If You're Black, Rest Is Power". *Papermag* 25.1.2019. <https://www.papermag.com/black-power-naps#rebellitem8> Viitattu 11.12.2022.
- Monier, Mel (2023) "'Rest as Resistance': Black Cyberfeminism, Collective Healing and Liberation on @TheNapMinistry". *Communication, Culture & Critique*, 16:3, 119–125.
- Nash, Jennifer C. (2013) "Practicing Love: Black Feminism, Love-Politics, and Post-Intersectionality". *Meridians: Feminism, Race, Transnationalism* 11:2, 1–24.
- Nash, Jennifer C. (2017) "Intersectionality and Its Discontents". *American Quarterly* 69:1, 117–129.
- Nash, Jennifer C. (2019) *Black Feminism Reimagined: After Intersectionality*. Duke University Press, Durham.
- Negri, Antonio (1991) *Marx Beyond Marx*. Käännös Harry Cleaver, Michael Ryan & Maurizio Viano. New York, Automedia.
- Penzin, Alexei (2019) "Always On: Capitalist Continuity and Its Discontents". Teoksessa Kholeif, Omar & Karen Sarkisov (toim.) *Time, forward! V–A–C Press & DelMonico Books/Prestel, Venice*, 95–110.
- Pieper, Marianne & Wiedemann, Carolin (2014) "In den Ruinen der Repräsentation? Affekt, Agencement und das Okkurente". *FKW // Zeitschrift für Geschlechterforschung und visuelle Kultur* nro. 55, 66–78.
- Poser, Lasse; Raivio, Ilona & Salonen, Henri (toim.) (2023) *Eurooppa kieltäytyy työstä. Haastatteluja ja vallitsevan työn kritiikkiä*. Kaos Publishing, Helsinki.
- Puar, Jasbir (2007) *Terrorist Assemblages. Homonationalism in Queer Times*. Duke University Press, Durham.
- Puar, Jasbir (2012) "'I Would Rather Be a Cyborg Than a Goddess': Becoming-Intersectional in Assemblage Theory". *philoSOPHIA* 2:1, 49–66.
- Quijano, Anibal (2007) "Coloniality and Modernity/Rationality". *Cultural Studies* 21:2/3, 168–178.
- rhodes, heidi andrea restrepo (2021) "Choreography of the Body's Collapse: The Anti-Capitalist Politics of Rest". Teoksessa Asma Abbas & Colin Eubank (toim.) *Falsework, Smalltalk. Aesthetic Archives, Recitations of a Future in Common*. Some Beloved, Inc. & Folio Books, Richmond & Lahore, 264–266.
- Ruskeat Tytöt (n.d.) "Ruskeat". <https://www.ruskeattytot.fi/meista> Viitattu 14.2.2025.
- Räsänen, Piritta (2020) "Intersektionaalinen feminismi on hallituksen uuden tasa-arvo-ohjelman kantava ajatus, sanoo Maria Ohisalo – ja ihmettelee, miksi se pelottaa osaa." *Helsingin Sanomat* 27.6.2020. <https://www.hs.fi/nyt/art-2000006554708.html> Viitattu 23.02.2022.
- Sobande, Francesca (2019) "Woke-Washing: 'Intersectional' Femvertising and Branding 'Woke' Bravery". *European Journal of Marketing* 54:11, 2723–2745.
- Vasallo, Stephen (2013) "Resistance to Self-Regulated Learning Pedagogy in an Urban Classroom: A Critique of Neoliberalism". *Journal for Critical Education Policy Studies* 11:2, 239–281.
- Vergès, Françoise (2019) "Capitalocene, Waste, Race, and Gender". *e-flux Journal* 100.
- Vergès, Françoise (2024) *Dekoloniaaalinen feminismi*. Suom. Anna Tuomikoski. Tutkijaliitto, Helsinki.